

TASHQI IQTISODIY FAOLIYAT TOVAR NOMENKLATURASINI O‘QITISH
METODIKASI TO‘G‘RISIDA

Mirsagatov Murod Atxamovich

kafedra dotsenti

*O‘zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi huzuridagi Bojxona qo‘mitasining
Bojxona instituti,
Toshkent sh., O‘zbekiston*

Annotatsiya: Tashqi iqtisodiy faoliyat tovar nomenklaturasi fanida tovarlarni tasniflashni o‘qitish metodikasi ko‘rib chiqilgan. Tovarlarni tasniflashda bo‘lim va guruhlardagi izohlar hamda tovarlarni identifikatsiya qilish orasidagi uzviy bog‘liqlik ko‘rsatilgan. Tovarlarni tovar pozitsiyasida tasniflashning xususiy metodikalari yoritib berilgan.

Tayanch so‘zlar: fanni o‘qitish metodikasi, o‘qitish metodlari, tashqi iqtisodiy faoliyat tovar nomenklaturasi, tovar, tovar pozitsiyasi, tasniflash, tasniflash qoidalari, izohlar.

Abstract: The methodology for teaching the classification of goods in the subject Commodity nomenclature of foreign economic activity is considered. The inextricable connection between notes to sections and groups and the identification of goods in the classification of goods is shown. Specific methods for classifying goods by product item are explained.

Key words: methods of teaching the discipline, teaching methods, commodity nomenclature of foreign economic activity, product, heading, classification, rules of interpretation, notes.

Аннотация: Рассмотрена методика обучения классификации товаров в предмете Товарная номенклатура внешнеэкономической деятельности. Показана неразрывная связь между примечаниями к разделам и группам и идентификацией товаров в классификации товаров. Разъяснены конкретные методы классификации товаров по товарной позиции.

Ключовые слова: методика преподавания дисциплины, методы обучения, товарная номенклатура внешнеэкономической деятельности, товар, товарная позиция, классификация, правила интерпретации, примечания.

Oliy ta’lim, qayta tayyorlash va malaka oshirish muassasalari faoliyatining asosiy yo‘nalishlaridan biri o‘quv fanlarini o‘qitish metodikasini takomillashtirishdan iborat bo‘ladi.

Fanlarni o‘qitishdagi umumiy metodik tamoyillar va qo‘yiladigan talablar mavjud bo‘lib, ular didaktikaning umumiy tamoyillari va metodikalari hamda bo‘lajak

mutaxassislarni o'qitish nazariyasi tamoyillari va usullarida o'z ifodasini topgan. Bular umumiy metodologiya bo'yicha o'rganiladi va tavsiflanadi.

Ta'lim va tarbiyaning umumiy tamoyillari va metodikalari bilan chambarchas bog'liq holda, har bir alohida o'quv fanini o'qitishning o'z metodikasi mavjud. Mazkur metodikani ba'zan xususiy o'qitish metodikasi deb ataladi. Binobarin, muayyan o'quv fanini o'qitishning xususiy metodikasi mutaxassis tayyorlashning umumiy metodikasining tarkibiy qismi bo'lib, shu bilan birga o'zining o'ziga xos muammolarini hal qiladi, muayyan vazifalarni bajaradi, aniq belgilangan tuzilma va mazmunga ega bo'ladi.

Ilmiy hamjamiyat "metodika" yoki "metodologiya" tushunchasiga qanday ta'rif berishini ko'rib chiqaylik:

- o'qitish usullari haqidagi ta'limot (O'zbek tilining izohli lug'ati);
- tadqiqotchining nazariy va amaliy faoliyatini tashkil etish, tiklash tamoyillari va usullari tizimi hamda bunday tizim haqidagi ta'limot (O'zbekiston milliy ensiklopediyasi);
- qoidalar tizimi, biror narsani o'rgatish yoki biron-bir ishni bajarish usullari bayoni (Rus tilining izohli lug'ati);
- har qanday ishni bajarish uchun maqsadli, maxsus tashkil etilgan, buyurtma qilingan faoliyat (harakat) (В.П.Мищенко. "Организация и методика учебного процесса в вузах". Л., 1987. Ч. 2. С. 13).

"Metodika" tushunchasini aniqlashning yuqoridagi to'rtta variantidan metodika va o'qitish usullari o'rtasidagi uzviy bog'liqlik butunlay yaqqol ko'zga tashlanadi. Darhaqiqat, har qanday o'qitish metodikasi ma'lum o'qitish usullariga asoslanadi, bu esa, o'z navbatida, o'qitishning maqsad va vazifalarini ochib berishi kerak.

Metodika – bu xususiy didaktika, ya'ni biror-bir fanni o'qitish nazariyasi. O'zaro ta'sir etishning turli shakllarini o'rganish asosida biror fanni o'qitish va o'rganish yo'llarini o'quv fani metodikasi ishlab chiqadi va ta'lim oluvchilarga ta'sir etishning aniq tizimini o'qituvchilarga taklif etadi. Bu tizimlar davlat ta'lim standartlarida, o'quv dasturida va darsliklarda ochib beriluvchi ta'lim mazmunida o'z aksini topadi hamda ta'lim metodlari, shakllari va vositalari orqali amalga oshadi. O'quv fani metodikasi didaktika bilan mustahkam bog'langan va uning umumiy qoidalariga tayanadi. Tarbiya tamoyillariga asoslanib esa, metodika o'quv fanining maqsadi, uning ta'lim oluvchi shaxsni rivojlanishidagi ahamiyatini ochib beradi [1].

Bugungi kunda pedagogik adabiyotlarda o'qitish usullarini ko'rib chiqishning to'rtta darajasi mavjud bo'lib, ular o'z navbatida o'qitish usullarini tahlil qilish darajalarini belgilaydi:

- umumiy didaktik daraja – o'qitish usullari muammosiga umumiy nuqtayi nazarni belgilaydi. Ushbu darajada o'qitish usullari o'qitish modeli, uning tarkibi, tuzilishi va funksiyalarining umumlashtirilgan xarakteristikasi sifatida ishlaydi. Umumiy didaktik darajada aniq mutaxassisni tayyorlash usullari ko'rib chiqiladi;

- xususiy didaktik daraja – o‘qitishning alohida bosqichlari va bo‘g‘inlari usullari ko‘rib chiqiladi. Tinglovchilarning bilim faolligini boshqarish usullari, o‘quv mashg‘ulotlari va tinglovchilarning hozirgi taraqqiyotini kuzatish usullari va boshqalar. Yuqoridagilarga muvofiq, tahlilning ushbu darajasida o‘quv ma’lumotlarini samarali berish usullari, o‘rganishni rag‘batlantirish va rag‘batlantirish usullari, o‘rganishni monitoring qilish va o‘z-o‘zini nazorat qilish usullari va boshqalar mavjud;

- o‘quv fanining darajasi – maqsad va mazmunidan kelib chiqib, aniq fanni o‘qitish metodikasini belgilaydi. Ana shu tahlil darajasida o‘quv fanini o‘qitishning alohida metodikasi shakllanadi;

- o‘qitishning o‘ziga xos usullari darajasi. Bu darajada umumiy didaktik o‘qitish usullari bilan bog‘liq holda aniq maqsadlarni ko‘zlaydigan harakatlar ketma-ketligini ifodalovchi muayyan turdagi o‘quv mashg‘ulotlarini o‘tkazish usullari shakllanadi.

O‘qitish metodikasining yagona tasnifi muammosi haligacha hal qilinmagan, ya’ni barcha holatlarni qamrab oladigan yagona o‘qitish metodikasi mavjud emas. Biroq, o‘qitish metodikasini tasniflash muammosi bo‘yicha turli nuqtayi nazarlarning mavjudligi “uslublar nazariyasi” va unga asoslangan o‘qitish metodlari tizimidagi inqirozni anglatmaydi, balki pedagogik bilimlarning integratsiyalashuvi va differentsiatsiyasining tabiiy jarayonini aks ettiradi.

Xulosa qilib aytadigan bo‘lsak, xususiy o‘qitish metodikalari pedagogika fanining didaktika va ta’lim nazariyasi bilan chambarchas bog‘liq bo‘lgan va muayyan o‘quv fanida o‘qitish qonuniyatlarini o‘rganuvchi sohasi hisoblanadi.

Xususiy o‘qitish metodikasining ilmiy ta’rifini ko‘radigan bo‘lsak, o‘quv fanini o‘qitishning vazifalari, mazmuni, uslubiy asoslari, qonuniyatlari va tamoyillarining, shuningdek bitiruvchilar mos bo‘lishi lozim bo‘lgan kompetensiyalarga muvofiq o‘qitishning va nazorat qilishning shakllari, usullari va vositalarining ilmiy taqdimoti va asoslanishi tushunilishi lozim.

Xususiy metodologiyaning tadqiqot obyekti ma’lum bir o‘quv fanini o‘qitish jarayonidir. Tadqiqot predmeti esa muayyan o‘quv fani bo‘yicha o‘quv mashg‘ulotida o‘qitish va o‘qishning aloqasi va o‘zaro ta’siridir.

Xususiy o‘qitish usullarining umumiy maqsadlari:

- katta hajmdagi turli o‘quv materiallarini har kuni bir xil shaklda o‘qitish natijasida tinglovchida vujudga keladigan ortiqcha yuklanishni bartaraf etish;

- o‘qitishning turli shakllari o‘rtasidagi optimal muvozanatni aniqlash hisoblanadi.

O‘quv fanini o‘qitish bo‘yicha xususiy metodikaning xususiy maqsadlari quyidagilardan iborat:

- muayyan fanni ilmiy jihatdan o‘rgatish ahamiyatini va uning mutaxassislar tayyorlash tizimidagi o‘rnini belgilash;

- fanni o‘qitishning tartibini, vazifalari va maqsadiga erishish vositalarini aniqlash;

- muayyan sohada mutaxassisni tayyorlash uchun tegishli o‘quv fani bo‘yicha o‘qitish tizimini qurish va asoslash;

- tinglovchilarga o‘quv fanini o‘qitish samaradorligini va sifatini doimiy ravishda oshirish;

- barcha o‘qituvchilardagi ushbu fanni o‘qitish mazmuni, uslubi va vositalariga qarashlarining birligini ta’minlash;

- o‘qituvchilarning ilg‘or tajribalarini tizimli o‘rganish, umumlashtirish va pedagogik amaliyotga joriy etish;

- mavjud didaktik materiallar va texnik o‘quv vositalaridan foydalanish usullarini takomillashtirish va yangilarini yaratish.

Xususiy metodika fanni o‘qitishning turli shakllarini o‘rganish orqali o‘qituvchiga muayyan fan bo‘yicha o‘quv dasturlari, darsliklar va o‘quv qo‘llanmalarida o‘z ifodasini topgan ta’lim mazmunida o‘zining aniq ifodasini topadigan o‘qitish ta’sirining muayyan tizimini taklif etadi.

Xususiy metodologiyani fan sifatida ko‘rib chiqish uslubiy tadqiqotlar (uslubiy, nazariy va amaliy) va pedagogik tajribani o‘rganish yordamida fanni o‘qitish metodologiyasining qonuniyatlari va tendensiyalarini aniqlash, tushuntiruvchi va bashorat qiluvchi nazariyani yaratishga, hamda ta’limning natijalarini oldindan aniqlashga imkon beradi.

Shu bilan birga, dasturlar, darsliklar, ko‘rgazmali va didaktik materiallar hamda o‘qituvchilar uchun o‘quv qo‘llanmalar metodik tadqiqotlar natijalarini amaliyotga joriy etish va ilg‘or pedagogik tajribani umumlashtirish vositalari bo‘ladi.

Hozirgi vaqtda oliy o‘quv yurtlarida o‘qitish uchun zarur bo‘lgan xususiy metodikaning yagona tuzilmasi hali ishlab chiqilmagan. Bu xususiy o‘qitish metodikasining tarkibiy qismlarining va ularning maqsadi haqida umumiy tushunchaning mavjud emasligi, shuningdek, xususiy o‘qitish metodikasining mazmunini aniqlashga turlicha yondashuvlar borligi va boshqalar bilan izohlanadi [2].

Boshqa muallifning fikriga ko‘ra, xususiy metodika quyidagi tarkibga ega bo‘lishi mumkin:

Fanni o‘rganishning maqsad va vazifalari:

- fanni o‘rganish predmeti, mazkur fanni o‘qitishning ilmiy va o‘quv asoslari;
- o‘quv fanining ta’lim maqsadi va vazifalari.

Fan ta’limining mazmuni va fanni o‘rganishni tashkil etish:

- fan o‘quv rejasining mazmuni;
- fan o‘quv rejasining boshqa fanlari bilan o‘zaro bog‘liqligi;
- fanni o‘rganish ketma-ketligi;
- bilim darajalarini o‘zlashtirishni monitoring qilish tizimi.

Mashg‘ulotlarni o‘tkazish metodikalari:

- ma’ruza, seminar, laboratoriya ishlari, amaliy mashg‘ulotlar, guruh mashg‘ulotlari va boshqa mashg‘ulotlarni o‘tkazish metodikalari;
- o‘quv fanini o‘qitishning xususiy metodikalarini takomillashtirish yo‘llari.

Ta'lim muassasasida kadrlar tayyorlash bo'yicha har bir o'quv fanini o'qitish bilimlarni idrok etish va o'zlashtirishni, ko'nikma va mahoratlarni rivojlantirishni optimal tashkil etishni hisobga olgan holda yuqori ilmiy, tashkiliy-metodik saviyada olib borilishini taqozo etadi.

Shu bilan birga, har bir o'quv fanini o'qitish metodikasi nafaqat uning mazmunini tashkil etuvchi fan tarmog'ining rivojlanish holatiga bog'liq, balki ular bilan bog'liq bo'lgan soha (tarmoq) fanlari, shuningdek, ta'lim sohasida qo'llaniladigan o'qitishning usullari, vositalari, shakli va mazmunning rivojlanishiga ham bog'liq.

Shuning uchun har bir o'quv fanining xususiy o'qitish metodikasini ishlab chiqishda quyidagi bir qator omillarni hisobga olish kerak. Xususan:

- o'quv yurti bitiruvchilarining nazariy bilimlarini, amaliy ko'nikma va mahoratlarni o'zlashtirish doirasiga qo'yiladigan aniq talablar;
- mutaxassislar tayyorlash uchun ajratilgan umumiy o'quv vaqtini o'quv yo'nalishlari (bo'limlari) va alohida fanlar bo'yicha taqsimlash;
- mutaxassislik bo'yicha o'quv rejasi;
- mutaxassislarni tayyorlash o'quv dasturlari;
- kafedra o'qituvchilarining malakasi;
- ilmiy-tadqiqot ishlarining yo'naltirilganligi va darajasi;
- fan o'qitilayotgan o'quv dargohida ta'lim berishning vositalari va shartlari [3].

Yu.V.Reva va boshqa hammualliflar tomonidan oliy ta'lim muassasasida o'quv fanini o'qitishning xususiy metodologiyasi tushunchasi o'quv fanini o'qitishning ilmiy bayon qilinishi va asosiy vazifalari, mazmuni, uslubiy asoslari, qonuniyatlari va tamoyillari, shuningdek bitiruvchilarning kompetensiyalariga muvofiq o'qitishning shakllari, usullari hamda o'qitishning va nazorat qilishning vositalar sifatida qaralgan. O'quv jarayonining sifatini oshiruvchi o'zaro ta'sir, tinglovchilarning faolligi, guruhij tajribaga tayanish, majburiy qayta aloqa tamoyillariga asoslangan holda metodika va o'qitish usullarining bir-biriga uzviy bog'liqligi ko'rsatilgan [4].

Tashqi iqtisodiy faoliyatning tovar nomenklaturasi fanini o'qitishda Tashqi iqtisodiy faoliyatning tovar nomenklaturasi (TIF TN)ning har bir qismida mavjud bo'lgan o'ziga xos xususiyatlarga alohida e'tibor berish talab etiladi. Ushbu fanning tovarlarni TIF TN bo'yicha tasniflashga va tovarlarni o'nta raqamli kodini aniqlashga bag'ishlangan qismi bojxona rasmiylashtiruvdan o'tayotgan tovarlar bo'yicha Davlat byudjetiga bojxona to'lovlarini to'liq undirilishi, respublika iqtisodiyoti, aholi salomatligi, jamiyat va atrof muhitning xavfsizligini himoya qilinishi hamda bu boradagi boshqa notarif choralarni amaliyotda to'g'ri qo'llanishini ta'minlash bilan bog'liq bo'lganligi uning amaliy ahamiyatini juda yuqori darajaga ko'taradi.

TIF TNda tovarlar ro'yxat bo'yicha bo'lingan. Xususan, tovarlar bo'limlarga, guruhlarga, tovar pozitsiyalariga, subpozitsiyalarga va podsubpozitsiyalarga bo'lingan. Tovarlar bunday ajratishda ularning xususiyatlaridan kelib chiqib, turli mezonlar asos

bo'lgan. Shu bois, tovarlarni TIF TN bo'yicha tasniflashda, birinchi navbatda tovarlarda aks etadigan ushbu me'zonlarning mavjudligini aniqlash va TIF TNda qayd etilganlar bilan to'g'ri taqqoslay bilish muhim hisoblanadi.

TIF TNda tovarlar bo'limlar va guruhlariga bo'linar ekan, bo'limlarning va guruhlarning nomlari mazkur me'zonlar bir qadar inobatga olingan holda belgilanadi. Lekin, bu nomlar bo'limlarga va guruhlariga kiritilgan tovarlarni faqat umumiy jihatdan ifodalagani sababli, tovarlarning TIF TN kodini aniqlashda ushbu nomlarga asoslanish mumkin emas. Xususan, TIF TNni talqin etishning asosiy qoidalarining birinchi qoidasida ham belgilanganki, TIF TN bo'limlarining, guruhlarining va kichik guruhlarining nomlari TIF TNdan foydalanishda qulaylik bo'lishi uchungina keltirilgan. Ya'ni, ushbu nomlar tovarlarning TIF TN kodini aniqlashda yuridik kuchga ega bo'la olmaydi.

Ushbu qoidaga binoan tovarlarni yuridik maqsadlarda tasniflash tovar pozitsiyalarining nomlari va bo'limlardagi yoki guruhlardagi izohlardan kelib chiqqan holda aniqlanishi lozim. Ushbu izohlarda esa tovarlarni identifikatsiyalash bo'yicha alohida normalar belgilanganki, ularga binoan, TIF TNda foydalaniladigan ayrim atamalarning ma'nolari maishiy turmush yoki ishlab chiqarishda foydalaniladigan va yozilishi huddi shunday bo'lgan atamalarning ma'nolaridan keskin farq qiladi. Shuningdek, muayyan tovar turlarini tasniflashda qanday yondashish kerakligi belgilangan.

Masalan, 5-guruhga berilgan izohlarning 3-bandida qayd etilganiga binoan, "fil suyagi" atamasi filning oddiy suyagini emas, balki fil, begemot, morj, narval va to'ng'izning dandon tishlarini yoki qoziqtishlarini, karkidonning shoxini va barcha hayvonlarning tishlarini anglatadi. 22-guruhga berilgan izohlarning 3-bandida qayd etilganiga binoan, "alkogolsiz ichimliklar" atamasi tarkibidagi spirt konsentratsiyasining hajmi bo'yicha massa ulushi 0,5 % dan ortiq bo'lmagan ichimliklarni anglatadi. Bunga ko'ra, tarkibidagi spirtning konsentratsiyasi hajmi bo'yicha massa ulushi 0,6 % bo'lgan ichimlik alkogolli ichimlik hisoblanadi. Holbuki, tarkibida shunday spirti bor ichimlik ta'sirini kishi sezmaydi va uni alkogolli ichimlik deb qaramaydi.

Bunday belgilashlar TIF TNda ko'plab uchraydi. Shu bois, tovarlarning kodlarini to'g'ri aniqlash uchun TIF TNda keltirilgan normalarni o'qib to'g'ri tushunish, shu jumladan, yuqoridagi kabi izohlarda belgilanganlarni to'g'ri qo'llash zarur. Buning uchun, o'quvchining maishiy hayotdagi va ishlab chiqarish sohasidagi tajribasi davomida shakllangan ko'nikmalar ayrim holatlarda TIF TNga mos kelmasligini ko'rsatish, tovarlarning TIF TN kodini aniqlash borasida o'quvchida maxsus ko'nikmalarni xosil qilish zarur. Buning uchun esa, TIF TNni talqin etishning asosiy qoidalarining birinchi qoidasining qo'llanishi doirasida, yuqorida qayd etilgani kabi izohlar taalluqli bo'lgan aniq tovarlar misolida tasniflashni yoritib berishdan foydalanish zarur.

Misol uchun, to‘ng‘izning ishlov berilmagan dandon tishlarini (1-rasm) TIF TN bo‘yicha tasniflanishi talqin etishning asosiy qoidalarining birinchi qoidasiga binoan tovar pozitsiyalarining nomlari va tegishli izohlarga asosan amalga oshirilishi lozim. TIF TNdagi barcha tovar pozitsiyalarining nomlari o‘rganib chiqilsa to‘ng‘izning dandon tishlari qayd etilgan birorta ham tovar pozitsiyasi mavjud emasligi ma’lum bo‘ladi. Bu degani – to‘ng‘izning dandon tishlari TIF TNga kiritilmagan va ushbu tovarning kodi TIF TNda yo‘q degani emas. Chunki, TIF TN to‘liqlik prinsipi asosida ishlab chiqilgan bo‘lib, TIF TNga barcha moddiy tovarlar to‘liq kiritilgan.

TIF TNning 0507 tovar pozitsiyasi quyidagi nomga ega bo‘lib, unda to‘ng‘izning ishlov berilmagan dandon tishlari qayd etilmagan.

0507	<i>Shakl berilmasdan birlamchi ishlov berilgan yoki berilmagan fil suyagi, toshbaqa toshi, kit mo‘ylovi va uning kalta juni, shoxlar, kiyik shoxi, tuyuq, tirnoq va tumshuqlari; ushbu mahsulotlarning kukuni yoki chiqindilari:</i>
------	--

TIF TNning 5-guruhi izohlarining 3-bandini quyidagi tahrirga ega:

3. Butun nomenklatura bo‘ylab “fil suyagi” atamasi fil, begemot, morj, narval va to‘ng‘izning tishlari (dandon tishlari) va qoziq tishlari, karkidonning shoxi va barcha hayvonlarning tishlarini anglatadi.

Ushbu izohga binoan, 0507 tovar pozitsiyasi nomidagi “fil suyagi” atamasi to‘ng‘izning dandon tishlarini ham anglatadi. Shu bois, ko‘rib chiqilayotgan tovar uchun ushbu tovar pozitsiyasi quyidagicha o‘qilishi lozim:

Shakl berilmasdan birlamchi ishlov berilgan yoki berilmagan to‘ng‘izning dandon tishlari, toshbaqa toshi, kit mo‘ylovi va uning kalta juni, shoxlar, kiyik shoxi, tuyuq, tirnoq va tumshuqlari; ushbu mahsulotlarning kukuni yoki chiqindilari.

Talqin etishning asosiy qoidalarining birinchi qoidasiga binoan, TIF TNning 0507 tovar pozitsiyasining nomi va 5-guruh izohlarining 3-bandidan kelib chiqib, to‘ng‘izning ishlov berilmagan dandon tishlari tovari 0507 tovar pozitsiyasiga kiritiladi, hamda ushbu tovarning TIF TN bo‘yicha o‘nta raqamli kodlarining birinchi to‘rtta raqami 0507 bo‘ladi.

1-rasm. To‘ng‘izning ishlov berilmagan

2-rasm. Alkogolsiz pivo.

dandon tishlari.

Boshqa misolda, tarkibida spirt yo‘q bo‘lgan pivo tovarini ko‘rib chiqamiz. Ushbu mahsulot soloddan tayyorlanadi, ya’ni “solod pivosi” hisoblanadi. TIF TNning 2203 00 tovar pozitsiyasi aynan shunday nomga ega:

2203 0 0	<i>Solod pivosi:</i>
-------------	----------------------

Pivo mahsulotining keng tarqalgan navlari tarkibidagi spirt 3 % – 6 % miqdorni tashkil etadi. Ko‘rib chiqilayotgan tovar ham soloddan tayyorlangan va tarkibida spirt miqdori nol foyiz (yoki 0,5% dan kam). Tovar pozitsiyasi nomi “*Solod pivosi*” bo‘lib, ushbu matnda mahsulot tarkibidagi spirt miqdoriga birorta cheklov belgilanmagan. Ko‘rib chiqilayotgan tovar ham aynan solod pivosi. Ko‘rib chiqilayotgan tovar 2203 00 tovar pozitsiyasi nomiga aynan mos keladi.

Ammo, TIF TNning 22-guruhi izohlarining 3-bandi quyidagi tahrirga ega:

3. *2202-tovar pozitsiyasida “alkogolsiz ichimliklar” atamasi spirt konsentratsiyasi hajmi bo‘yicha massa ulushi 0,5% dan kam ichimliklarni anglatadi. Alkogolli ichimliklar 2203 dan 2206 gacha yoki 2208-tovar pozitsiyalariga kiradi.*

Ushbu izoh ikki qismdan iborat. Izohning birinchi qismiga binoan, tarkibidagi spirtning miqdori 0,5 % dan kam ichimliklar alkogolsiz ichimliklar sifatida qaralishi lozim:

2202-tovar pozitsiyasida “alkogolsiz ichimliklar” atamasi spirt konsentratsiyasi hajmi bo‘yicha massa ulushi 0,5% dan kam ichimliklarni anglatadi.

Ko‘rib chiqilayotgan spirti yo‘q pivo tovari ichimlik hisoblanadi va uning tarkibida spirt mavjud emas (yoki 0,5% dan kam). Shu bois, ushbu tovar alkogolsiz ichimlik deb qaraladi.

Izohning ikkinchi qismida spirtli ichimliklar qaysi tovar pozitsiyalariga, shu jumladan 2203 tovar pozitsiyasiga kiritilishi belgilangan:

Alkogolli ichimliklar 2203 dan 2206 gacha yoki 2208-tovar pozitsiyalariga kiradi.

Ko‘rib chiqilayotgan tovar esa spirtli ichimlik emas. Mazkur izohlarda belgilanganlardan kelib chiqib, ko‘rib chiqilayotgan tovar soloddan tayyorlangan “solod pivosi” bo‘lib, 2203 00 tovar pozitsiyasi nomiga mos kelsa ham, spirtli ichimlik bo‘lmagani bois mazkur tovar pozitsiyasiga kiritilmaydi.

Shu bois, ushbu tovarni tasniflashda boshqa tovar pozitsiyasini topishimiz kerak. Uyg‘unlashtirilgan tizimning 2202 tovar pozitsiyasi nomi quyidagi tahrirga ega:

2202	<i>Suvar, shu jumladan, shakar yoki boshqa shirinlashtiruvchi yoki xushbo‘ylantiruvchi moddalar qo‘shilgan mineral va gazlangan suvar va boshqa alkogolsiz ichimliklar, 2009-tovar pozitsiyasidagi mevali, yong‘oqli va sabzavotli sharbatlardan tashqari:</i>
------	--

Tovar pozitsiyasining nomida boshqa alkogolsiz ichimliklar ham qayd etilgan. Ko‘rib chiqilayotgan tovar aynan alkogolsiz ichimlik bo‘lgani bois, 2202 tovar pozitsiyasi nomi va 22-guruhning 3-izohidan kelib chiqib, tarkibida spirt yo‘q bo‘lgan pivo tovari 2202 tovar pozitsiyasiga kiritiladi.

Mazkur tushuntirishlarni berishda tinglovchiga tovarni ko‘rgazmali ko‘rsatish, xususan, tovarning o‘zini ko‘rsatish yoki tovarning surati orqali uni identifikatsiyalash va kerakli ma’lumotlarni olish mumkin bo‘lsa, tovarning suratini ko‘rsatish, tovar pozitsiyalarining nomlari hamda bo‘limlar va guruhlardagi izohlarni TIF TN kitobidan (qog‘oz yoki elektron shaklidan) tinglovchining o‘ziga o‘qitish zarur. Chunki, tovarning TIF TN kodini aniqlash ko‘nikmalari amaliyotda qo‘llanilishi uchun o‘rgatiladi. Shu bois, tinglovchi bu borada olgan bilim va ko‘nikmalarini amaliyotda to‘g‘ridan-to‘g‘ri qo‘llab keta olishi uchun avval tovarni ko‘rsatish, hamda TIF TN kitobidan foydalangan holda tushuntirishlarni berish tinglovchining bilimini chuqurlashtiradi va bilim-ko‘nikmalarini amaliyotda qo‘llashida o‘ziga bo‘lgan ishonchni mustahkamlaydi.

ADABIYOTLAR:

B.N.Nurillayev va boshqalar. “Fizika fanini o‘qitish metodikasi moduli bo‘yicha o‘quv-uslubiy majmua”. Toshkent: 2017, 60-61 bet.

М.М.Елисейкин. Технология профессионально-ориентированного обучения: учеб. пособие / под общ. ред. В.И. Бегуна. СПб.: ВМА, 2012. С. 43–148.

Педагогика и психология высшей школы. Ростов н/Д.: “Феникс”, 1998. С. 75–78; 212–236.

Ю.В.Рева и др. Частная методика преподавания учебной дисциплины. Санкт-Петербург: “Вестник Санкт-Петербургского университета государственной противопожарной службы МЧС России”, 2018, №4, стр. 89-95.

O‘zbekiston Reaspublikasi Tashqi iqtisodiy faoliyatining tovar nomenklaturasi, 2022-yilgi tahriri, <https://bojxona.uz/uz/lists/view/124>.